

Ковчин Н. А.

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник

Інститут педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Перед сучасною шкільною освітою на етапі швидких трансформаційних процесів в суспільстві постає відповідальне завдання підготовки учнів до сучасної професійної діяльності, зокрема, в економічній сфері.

Цьому може ефективно сприяти організація профільного навчання. Профільне навчання дає можливість створити оптимальні умови для врахування індивідуальних психологічних та інтелектуальних особливостей, інтересів, потреб, здібностей особистості учня, а також забезпечує ефективність процесу розвитку здібностей, формування цілісних знань, навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності в сучасному суспільстві.

Актуальною проблемою сьогодні є удосконалення, оновлення економічної освіти в закладах загальної середньої освіти.

Вирішенню цієї проблеми сприяють курси за вибором (елективні курси) економічного спрямування, вони є важливим компонентом шкільної економічної освіти і забезпечують умови для підготовки старшокласників до підприємницької діяльності, професійної самореалізації в економічній галузі, соціально-психологічній адаптації в сучасних умовах.

Курс за вибором як певне дидактичне новоутворення – це, по-перше, навчальний курс, що входить до складу профілю навчання; по-друге, створюється цей курс за рахунок варіативного (шкільного і регіонального) освітнього компонента; по-третє, учні вибирають цей курс відповідно до

особистих інтересів [1; 2]. Далі логічно впливає, що курс за вибором доповнює навчальний предмет і є складовою допрофільної підготовки і профільного навчання у закладах загальної середньої освіти [3, с. 94; 5, с. 11-13].

Аналіз авторського курсу за вибором «Основи управління виробничим колективом» показує роль та значення даної форми навчання, можливості реалізації особистісно-орієнтованого підходу в процесі впровадження таких курсів в шкільну програму.

Важливою особливістю курсу є саме особистісно зорієнтоване спрямування його структури та змісту. Це обумовлено тим, що автор курсу враховує вікові, когнітивні та психологічні особливості учнів, а також тим, що учні старших класів, на яких розрахований курс, самостійно за власним бажанням, схильностями, здібностями та інтересами обирають курс економічного спрямування з елементами психологічних знань.

Моделювання курсу «Основи управління виробничим колективом» здійснювалось з дотриманням акценту на психологічний аспект управлінської діяльності керівника виробничого колективу. Основна увага спрямована на вивчення головних закономірностей становлення, формування і функціонування трудового колективу, вивчення стилів управління, формування знань і умінь визначення видів психологічної сумісності працівників у трудовому колективі, знання про шляхи і способи попередження та розв'язання трудових і соціальних конфліктів.

У процесі вивчення даного курсу старшокласники навчаються формувати соціально-психологічний клімат у виробничому колективі, самостійно застосовувати метод соціометрії, попереджати синдром емоційного вигорання, вчитись діагностувати прояви стресу та дистресу, визначати рівень стресостійкості особистості, оволодівати знаннями про копінг-ресурс та копінг-стратегію працівника та власних особливостей психологічної сумісності в колективі [4].

Завдання курсів за вибором економічного спрямування в старшій школі це – сприяння у самовизначенні учнів у виборі подальшої професійної діяльності;

створення позитивної мотивації навчання; ознайомлення учнів з основними видами діяльності обраного профілю; активізація пізнавальної діяльності учнів; підвищення інформаційної та комунікативної компетентності.

Загальноосвітня цінність даного курсу за вибором полягає у формуванні в учня світоглядного розуміння процесів, що відбуваються в соціумі в цілому та трудових колективах, закономірностей процесів та взаємозв'язку різних економічних, соціальних явищ у колективі, у формуванні знань про управління колективом і умінь їх застосовувати на практиці в подальшому житті.

Метою курсу за вибором «Основи управління виробничим колективом» є формування теоретичної, практичної і психологічної готовності учнів до керівної діяльності на підприємствах різного типу. Дана мета реалізується через розв'язання послідовних основних завдань [4, с. 21-22].

Приклад планування курсів за вибором «Основи управління виробничим колективом» (див. табл. 1) включає: визначення очікуваних результатів, де виокремлюється і формується знаннєвий, діяльнісний, оцінно-ціннісний компоненти, зміст навчального матеріалу та наскрізні змістові лінії.

Таблиця 1.

10 клас
Курс за вибором «Основи управління виробничим колективом»
(36 год. на 1 рік)

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учня/учениці	Зміст навчального матеріалу	Наскрізні змістові лінії
<p>Знаннєвий компонент:</p> <ul style="list-style-type: none"> - називає основні обов'язки керівника; - пояснює значення поняття діагностики та самодіагностики; - наводить приклади складових структури здібностей; - знає і розуміє роль керівника. <p>Діяльнісний компонент:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розпізнає приклади прояву емоцій; - розрізняє компоненти 	<p>Тема 3.</p> <p>Психологічні основи діяльності керівника.</p> <p style="text-align: center;"><i>3 години</i></p> <p>Роль психолого-педагогічних знань у підготовці керівників.</p> <p>Особливості емоційно-вольового впливу керівника на</p>	<p><i>Громадянська відповідальність</i></p> <p><i>Критично осмислює роль діяльності керівника в процесі зростання ефективності виробництва в країні, регіоні.</i></p> <p><i>Підприємливість та фінансова грамотність</i></p>

<p>структури організаторських здібностей;</p> <ul style="list-style-type: none"> - описує види емоційних станів працівників; - порівнює прояви різних емоційних станів; - класифікує названі стани; - характеризує роль організаторських здібностей для особистості керівника; - розв'язує задачі для керівника; - уміє формулювати рекомендації для співробітника за результатами тестування. <p>Оцінно-ціннісний компонент:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлює поняття «емпатія», «психологічний такт»; - обговорює значення вивчення емоцій; - обгрунтовує судження про значення саморегуляції; - оцінює власний емоційний стан; - висловлює судження про роль саморегуляції для керівника; - робить висновки про результати співбесіди з співробітником. 	<p>членів виробничого колективу.</p> <p>Саморегуляція емоційного стану.</p> <p>Значення вивчення форм проявів емоційних станів керівником в процесі управління.</p> <p>Самодіагностика емоційної готовності до управлінської діяльності. Роль тестування.</p> <p>Практичне заняття.</p> <p>Підготовка плану і проведення співбесіди (із співробітником).</p>	<p><i>Аналізує і оцінює особисті можливості у підвищенні результативності підприємницької діяльності.</i></p> <p><i>Оцінює переваги врахування закономірностей організаційної діяльності в умовах ринкової економіки.</i></p> <p><i>Здоров'я і безпека</i></p> <p><i>Визначає фактори, що сприяють збереженню здоров'я (роль кольору у формуванні емоційного стану, значення функціональної музики у виробничих приміщеннях, саморегуляція емоційного стану).</i></p>
--	---	--

Отже, програма розробленого курсу за вибором поєднує психологічну, економічну, соціальну, інформаційну складову, що забезпечить у старшокласника цілісне уявлення та знання про особливості і важливість управлінської діяльності керівника у виробничому колективі.

Література.

1. Васько О. О. Дидактичні засади формування змісту і реалізації курсів за вибором у класах фізико-математичного профілю : дис. ... канд.. пед.. наук : 13.00.09 / Васько О. О.; Ін-т педагогіки. – Київ, 2013. – 324 с.
2. Васько О. О. Дидактичні засади формування змісту курсів за вибором у класах фізико-математичного профілю / О. О. Васько // Пед. науки : зб. наук. праць / Херсон. держ. пед. ун-т ; [редкол.: Барбіна Є. С. та ін.]. – Херсон : ХДПУ, 2011. – Вип. 57. – С. 86-92.
3. Кизенко В. І. Варіативний компонент змісту освіти в основній і старшій школі: теорія і практика : [монографія]. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. – 405с.
4. Ковчин Н. А. Роль курсів за вибором економічного спрямування в підготовці старшокласників до професійної діяльності / Н. А. Ковчин // Матеріали наук. практич. конф. (Київ, 12-13 липня 2019 р.). – К. : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2019. – Ч. 1. – 116 с.
5. Таранік-Ткачук К. Авторські програми – шлях до успіху інноваційного навчального закладу / Катерина Таранік-Ткачук // Рідна шк. – 2016. – №10. – С. 11-13.